

FOL

**LIGJI PËR
MBROJTJEN E
SINJALIZUESVE
SFIDAT E
ZBATIMIT NË
PRAKTIKË**

Dhjetor 2019

LIGJI PËR MBROJTJEN E SINJALIZUESVE - SFIDAT E ZBATIMIT NË PRAKTIKË

Ligji për Mbrojtjen e Sinjalizuesve ka hy në fuqi me datën 18 dhjetor 2018. Qëllimi i këtij ligji është mundësimi i sinjalizimit të shkeljeve në sektorin publik dhe privat dhe mbrojtja e sinjalizuesve.

Sinjalizuesi mund t'i raportoj këto shkelje:

- Mos përmbushjen e një detyrimi ligjor;
- Keqadministrimin e drejtësisë;
- Rrezikimin e shëndetit dhe sigurinë e individit;
- Dëmin ndaj mjedisit;
- Keqpërdorimin e detyrës zyrtare, parasë dhe burimeve publike;
- Po ashtu sinjalizuesi mund të raportoj një veprim apo mosveprim nga ose në emër të një institucioni publik që është diskriminues dhe shtypës;
- Dhe çdo fshehje ose shkatërrim të informatave në lidhje me shkeljet e lartpërmendura.

Lëvizja FOL avokon në përmirësimi e perceptimit dhe promovimi e shfrytëzimit të sinjalizimit si mekanizëm për luftimin e korrupsionit në mesin e qytetarëve, gazetarëve, zyrtarëve publik, politik bërësve dhe bizneseve.

NDËR AKTIVITETET QË JANË REALIZUAR DERI TASH NGA LËVIZJA FOL ME QËLLIM TË PROMOVIMIT TË LIGJIT JANË:

- 1 Video informuese
- 2 Takime me akterë relevant në lidhje me zbatimin e ligjit
- 3 Kontakte me rreth 160 institucione publike
- 4 Fokus Grup me Zyrtarë Përgjegjës

GJETJET NGA MONITORIMI I ZBATIMIT TË LIGJIT PËR MBROJTJEN E SINJALIZUESVE

Dështimi në draftimin dhe miratimin e akteve nënligjor të parapara me ligj.

- Më 10 prill 2019 është emëruar grupi punues për hartimin dhe miratimin e aktit nënligjor që rregullon dhe procedurën për pranimin dhe trajtimin e rasteve të sinjalizimit.
- Në muajin maj 2019 është mbajtur takimi i këtij grupi punues.
- Produkti: projekt-rregullorja e propozuar për pranimin dhe trajtimin e njoftimeve në interes publik nga zyrtarët përgjegjës.
- Për shkak të rrethanave politike (dorëheqjes së Qeverisë) ka ngecur mbajtja e konsultimeve publike me akterë relevant dhe si rezultat ka dështuar draftimi final dhe miratimi i kësaj rregullore.
- Pavarësisht kësaj, rregullorja në bazë të afateve ligjore do të duhej të miratohej gjatë muajit maj 2019.

Ndërkaq, Ligji për Mbrojtjen e Sinjalizuesve është obligativ edhe për bizneset një vit pas hyrjes në fuqi.

GJETJET PËRMES QASJES NË INFORMACIONE ZYRTARE

Ligji për Mbrojtjen e Sinjalizuesve, parasheh caktimin e Zyrtarit Përgjegjës, person i caktuar nga institucioni publik (që ka mbi 15 të punësuar) për të pranuar dhe trajtuar sinjalizimin.

Sipas Agjencisë kundër Korrupsion mbi 200 institucione publike kanë përzgjedhur Zyrtarin Përgjegjës.

Lëvizja FOL ka kontaktuar rreth 160 institucioneve publike, ndërsa ka marr përgjigje nga 87 institucione që e kane zgjedhur Zyrtarin Përgjegjës.¹ Ndër to janë, Zyra e Presidentit, Kuvendi i Republikës së Kosovës, Gjykata Kushtetuese, Këshilli Prokurorial i Kosovës dhe Këshilli Gjyqësor i Kosovës.

Ndërkaq grafet më poshtë japin një pasqyrë në lidhje me institucionet tjera publike siç janë: Zyra e Kryeministrit dhe ministritë, Agjencitë në kuadër të Zyres së Kryeministrit dhe të ministrive, institucionet e pavarura të themeluara nga Kuvendi i Kosovës, komunat, ndërmarrjet publike dhe universitetet publike.

¹ Kjo shifër jo patjetër pasqyron shifrën reale të emërimit të Zyrtarëve Përgjegjës nga institucionet publike. Informatat janë marrë nga institucionet publike që ju kanë përgjigjur pyetësorëve dhe kërkesave për qasje në informacione zyrtare të Lëvizjes FOL. Po ashtu, FOL përmes kërkesës për qasje në dokumente publike ka kërkuar listën e insitucioneve që e kanë emëruar Zyrtarin Përgjegjës nga Agjencioni kundër Korrupsion, por kjo kërkesë i është refuzuar.

EMËRIMIN I ZYRTARËVE PËRGJEGJËS NGA ZYRA E KRYEMINISTRIT DHE MINISTRITË

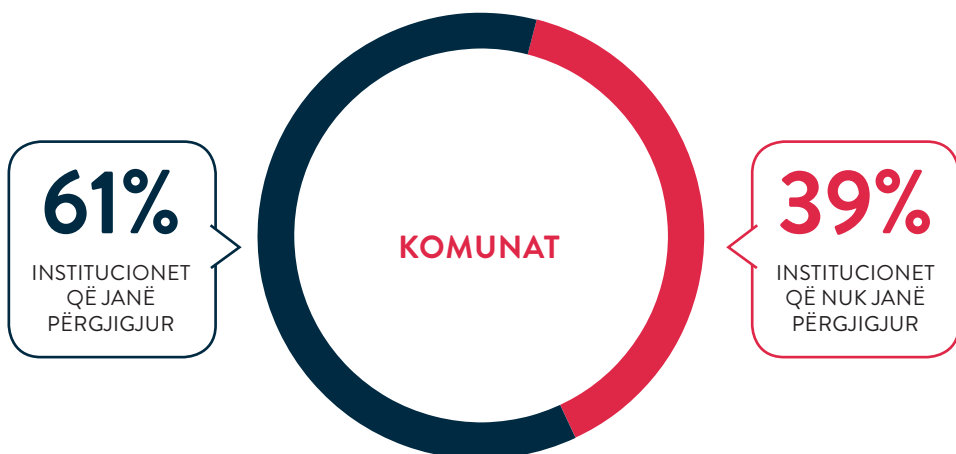
EMËRIMIN I ZYRTARËVE PËRGJEGJËS NGA AGJENCITË E ZYRËS SË KRYEMINISTRIT DHE TË MINISTRIVE

EMËRIMIN I ZYRTARËVE PËRGJEGJËS NGA INSTITUCIONET E PAVARURA TË THEMELUARA NGA KUVENDI I REPUBLIKËS SË KOSOVËS

EMËRIMIN I ZYRTARËVE PËRGJEGJËS NGA KOMUNAT

EMËRIMIN I ZYRTARËVE PËRGJEGJËS NGA NDËRMARRJET PUBLIKE

Gjatë dërgimit të pyetësorëve dhe kërkesës për qasje në informacione zyrtare Lëvizja FOL ka hasur edhe në disa të gjetura:

- Ka pasur institucione publike që nuk kanë qenë të informuara që duhet të përzgjedhin Zyrтарin Përgjegjës. Pas komunikimit me FOL kanë lëshuar vendimin për emërimin e Zyrтарit Përgjegjës.
- Kemi hasur në institucione që mendojnë se pozita e Zyrтарit Përgjegjës është TOP sekret dhe se vetëm udhëheqësi i institucionit duhet të jetë në dijeni për Zyrтарin Përgjegjës.
- Pas kërkesës për qasje në informata zyrtare nga Lëvizja FOL drejtuar institucionit, kemi marr përgjigje përmes një vendimi që është emëruar Zyrтарi Përgjegjës për të pranuar dhe trajtuar rastet e sinjalizimit së bashku me Lëvizjen FOL.

Sa i përket emërimit të Zyrтарëve Përgjegjës nga bizneset, Ligji për Mbrojtjen e Sinjalizuesve obligon që bizneset me mbi 50 të punësuar pas një viti të hyrjes në fuqi të Ligjit t'i emërojnë zyrтарët përgjegjës.

GJETJET NGA FOKUS GRUPI ME ZYRTARËT PËRGJEGJËS

Gjatë muajit nëntor 2019, FOL ka mbajtur diskutim me zyrtarët përgjegjës të institucioneve publike për pranim dhe trajtim të rasteve të sinjalizuesve.

Qëllimi i këtij diskutimi ishte informimi më nga afër me zyrtarët përgjegjës në raport me punën e tyre për pranimin dhe trajtimin e rasteve të sinjalizimit, sfidat që do t'i kenë gjatë ushtrimit të detyrës.

Çështjet e identifikuara:

- Shumica e pjesëmarrësve në fokus grup nuk ka qenë të informuar më parë për konceptin e sinjalizimit.

“Në momentin që më ka ardhë email-i me vendimin që do të jem zyrtarë përgjegjës, kam hy edhe e kam lexu ligjin dhe e kam pa çka është.”

- Zyrtarët përgjegjës nuk ishin konsultuar paraprakisht rreth emërimit të tyre apo nëse mund të merren me përgjegjësitë e detyrave të reja.
- Zyrtarët Përgjegjës pjesëmarrës në fokus grup kishin profile të ndryshme profesionale, duke filluar prej zyrtarit të kadastrit, IT-së, zyrtarit të administratës e deri tek zyrtarët ligjorë.

“Unë e kam problemin pikërisht tek profesionalizmi. Unë nuk jam e informuar me punën që e bënë secili departament apo me natyrën e punës. Thuhet që mund të kërkoj ekspert, por sa mundet sinjalizuesi t'i besoj ekspertit.”

- Sfida e zbatimit të ligjit në praktikë, pasi që Ligji ekziston por aktet nënligjore nuk janë nxjerrë ende – Zyrtarët Përgjegjës nuk e dinë se si duhet të jenë procedurat e pranimit dhe trajtimit të rasteve të sinjalizimit.
- Numri i personave që janë të informuar me garancitë ligjore dhe obligimet e tyre karshi ligjit është tejet i ulët.
- Ligji jep garanci për atë që raporton, por vetëm përgjatë një paragrafi theksohet se zyrtari përgjegjës i gëzon të gjitha mbrojtjet që i gëzon edhe sinjalizuesi.
- Gjatë diskutimit kemi vërejtur që Zyrtari Përgjegjës mendon që është si sinjalizues.

“Na duhet me sinjalizu për të gjithë institucionin,
jo tjerët me na sinjalizu neve”

- Theksohet nga Zyrtarët Përgjegjës që në institucionet ku punojnë nuk e kanë marr seriozisht emërimin e tyre.
- Disa prej Zyrtarëve Përgjegjës nuk kanë njohuri për zinxhirin raportues, apo për llojet e raportimit të sinjalizimit.

Sfidat:

- Problematike mbetet konfidencialiteti, sidomos raportimi përmes email-it tek zyrtari përgjegjës. Pranimi i materialit/raportimit bëhet edhe përmes email-it, ndërsa vihet në pah dilema se sa ka siguri në email-a.

“Email-in zyrtarë e kam, por të gjithë e dimë që IT-të
kanë qasje nëpër email-a.”

- Sfida tjetër ka të bëjë me regjistrat, apo mënyrën e regjistrimit dhe komunikimin me mes sinjalizuesit dhe Zyrtarit Përgjegjës. Të gjitha këto nuk janë të trajtuara në ligj.
- Problematike mund të jetë nëse Zyrtarët Përgjegjës pranojnë raporte nga komunitetet jo shumicë.

“Çka nëse kemi rast të raportimin nga personeli që është i pakicës serbe dhe zyrtari përgjegjës nuk e njih gjuhën serbe, kurse sinjalizuesi donë gojarisht me paraqitë rastin. Duhet me regjistru me shkrim se çka fletë sinjalizuesi, por çka nëse nuk e njih gjuhën serbe dhe sinjalizuesi nuk e pranon personin e tretë (përkthyesin) në atë mes?”

- Ambienti fizik në zyre mbetet një sfidë tjetër. Të gjithë Zyrtarët Përgjegjës i ndajnë zyrat me kolegë.

“Unë jam vetë e shtata në zyre. Kush vjen me raportu te unë. Edhe me dashtë nuk mund të mbaj konfidencialitet.”

“Për kafe me ardhë me t’thirrë dikush e marrin të gjithë vesh e le mo kur dikush vjen me të kallxu diçka.”

- Ndërsa hapësira e veçantë për Zyrtarin Përgjegjës aq sa është ide e mirë është edhe e keqe pasi që mund të targetohen shumë lehtë personat që hyjnë dhe dalin prej zyrës së Zyrtarit Përgjegjës.

Krejt po shpresojmë mos me pas raste, se ndoshta nuk përkon hala me mentalitetin tonë.

REKOMANDIMET

Miratimi i rregullores që i rregullon detyrat dhe përgjegjësitë në mënyrë të detajuar të zyrtarëve përgjegjës, të jetë prioritet i Qeverisë së ardhshme.

Nga gjetjet rekomandohet që zyrtarët përgjegjës të jenë zyrtarë ligjorë, pasi që jo të gjithë zyrtarët përgjegjës kanë njohuri për punën e departamenteve dhe njësive në institucionet ku punojnë.

Duhet të bëhet një fushatë informuese nga Agjencia kundër Korrupsion për informimin e zyrtarëve përgjegjës dhe shërbyesve civil nëpër institucionet publike. Pasi që nga Zyrtarët Përgjegjës theksohet se kolegët në institucionet ku punojnë ndryshe mund t'i marrin informatat prej tyre dhe ndryshe prej AKK-së.

AKK të organizojë trajnime ose takime informuese nëpër institucione për rëndësinë e ligjit, të drejtat dhe garancitë.

Të jetë një server i veçantë i menaxhuar nga AKK, ku krijohen email-at e Zyrtarëve Përgjegjës jashtë institucionit ku punojnë. Kjo do ta eliminonte problematikën e hapësirave në zyre nëse shkon dikush për raportim.

Në lidhje me dosjet e pranimit dhe trajtimin e rasteve të sinjalizimit, të sigurohet ndonjë kasafortë e veçantë për ruajtjen e tyre, në mënyrë që kolegët e zyrës të mos kenë qasje aty.

AKK duhet të bëjë vlerësimin e kompleksitetit dhe rrezikshmërisë së pozitës të Zyrtarit Përgjegjës. Në basë të opinionit të AKK-së të parashihet një koeficient apo një gradë më e madhe.

Të ketë një Kod të Etikës apo Udhëzues në lidhje me etikën për zyrtarët përgjegjës.

